

TREI

Cum să fii
o mamă bună
pentru fiul tău

ALAIN BRACONNIER

Traducere din franceză de Nicolae Baltă

Cuprins

Introducere	15
-------------	----

I

Nu îți iubești niciodată prea mult fiul

I. Mamele au dreptul să-și iubească fiul . . .	21
„Atenție la oedip . . .”	22
O neînțelegere reală	22
Florilegiu de idei false: prejudecățile legate de mame și de fiii lor	25
O poveste de dragoste	29
O întâlnire de „gradul I”	30
Cea mai frumoasă istorie a omenirii	31
Un cuplu universal	34
O dorință împlinită	35
Pierderea unui fiu	36
II. O relație cu totul deosebită	38
O legătură pe viață	38
O dorință ascunsă	43
O discreție incredibilă: Freud și mama lui	44
Atingerea nu mai e de joacă	46
Secretele	47
Cele o mie de fețe ale dragostei materne*	49
Mamă fericită și binevoitoare	50

Mamă dragăstoasă și pasionată	51
Mamă protectoare și feroce	51
Mamă posesivă și castratoare	52
Mamă temătoare și distantă	54
III. Nu există dragoste fără ruptură	56
Micile afirmații	56
„Nu mai sunt un bebeluș!”	58
„Ești o mămică rea!”	60
„Mama mea e un buldozer . . .”	60
„Mama mea e prea cloșcă!”	61
„Mamei îi este mereu teamă că nu o voi mai iubi . . .”	62
„Mama mea vrea întotdeauna să știe ce fac!”	63
„Pe deasupra, mama e profesoară!”	65
„După tot ce am făcut pentru el . . .”	66
Disparația unei mame	67
Întâlnirile ratate	70
Începuturile proaste	70
Când furia ia locul venerației	71
Aceste mame care doresc prea mult	76
Umplerea unui gol	76
Un mic bărbat	77
Cine sărută prea mult nu îmbrățișează cum trebuie	78
„Micuța” mea noră	80
Un ideal masculin	81
O limită de netrecut: interdicția incestului	82

II

Să crești un băiat

IV. Testosteron!	87
E băiat . . .	91
Face mereu crize de furie	92
Pac . . . Pac . . . Pac . . . ești mort!	93
Cu cât suntem mai nebuni, cu atât țipăm mai rău!	94
De ce își bate sora?	96

„Mămico, de vină sunt neuronii mei!”	99
V. Mamă-fiu, mamă-fică: care sunt diferențele?	105
Să îi înțelegi emoțiile	108
Să îi înțelegi comportamentul zilnic	113
Să-i înțelegi comportamentele riscante	114
Să îi înțelegi dorințele	120
Să îl înveți să comunice mai bine	123
VI. Fiul meu crește	126
Etapele	126
În căutare disperată de mamă	126
În fustele mamei	127
Nevoia de púdoare	128
Se duce singur la școală	129
Desprinderea	130
Un bărbat, dar tot „băiețelul meu”	137
Cum să îi vorbești?	138
„Emile nu mă ascultă”: a manifesta autoritate fără a umili	140
„Jean e prea sensibil”: a educa fără a răni	140
„Nicolas nu are încredere în el”: a proteja fără a judeca	141
Dialogul mamă-fiu	142

III

Băiatul cu mama, surorile, frații și tatăl lui

VII. La ce servesc mamele?	147
Cele cinci calități materne primordiale	147
Când copilul crește	149
A proteja	149
A controla și a pedepsi	150
A încasa loviturile	151
Dreptul de a vrea	151
Să semene . . . și cu dumneavoastră	152
Respectul său	153
Încrederea sa	155

Să îl constrângi	157
Să îl aperi	160
Să împarți responsabilitatea educației copilului cu tatăl	161

VIII. Familii, vă iubesc!

Domnul „Loial” și doamna „Loială”	168
Frate (frați) și soră (surori)	170
Ce de băieți!	172
Fiul unic	173

IX. Familiile de astăzi

De la „mămicile super” la „supermămici”	175
Dintotdeauna, să te afirmi din dragoste pentru mama ta	176
Dragostea maternă: calea reușitei	177
Mame de astăzi, fii de mâine	179
Ce rol îi revine tatălui?	182
Un loc real	183
Un reprezentant simbolic	184
O figură mitică: bunicul din partea mamei	186
O nouă figură: socrul	187
Să-ți crești singură fiul	188
Familii recompuse	189
Două „mame” sunt mai bune decât una singură?	190
Apariția unui părinte vitreg	191
Să fii noua soție a tatălui său	192
Să fii mama lui cu un nou bărbat	193
Construirea încrederii	194
	195

IV

Mi-e greu cu fiul meu: cum să procedez?

X. Scene din viața zilnică

Se împotrivesc	201
Nu îi place decât să se joace	201
Nu îi place decât să se joace	203
E gelos	204
Nu își alege prietenii cum trebuie	204
	206

Minte	207
A furat	209
Are probleme școlare	209
XI. Am probleme!	213
Fiul meu a fost agresat	213
Fiul meu este prea timid	214
Fiul meu nu are încredere în el	217
Fiul meu e prea anxios	218
Fiul meu e deprimat	222
Fiul meu se droghează	227
Fiul meu este violent	237
Fiul meu are probleme sexuale?	241
Când să apelăm la profesioniști?	246
Concluzie	249
Test: Ce tip/tipuri de mamă sunteți?	252
Note și referințe bibliografice	254

Introducere

Oare mamele își iubesc prea mult fiii? Astăzi, mamele pe care le întâlnesc îmi pun deseori următoarea întrebare: ce distanță trebuie să pun între fiul meu și mine pentru ca el să se simtă bine în pielea lui și să poată deveni un bărbat care să se simtă în largul lui cu femeile? Cu alte cuvinte, ce mamă să fiu azi pentru fiul meu de mâine? Creșterea unui fiu care să facă față mizelor lumii moderne necesită o mamă prezentă, iubitoare și caldă sau o mamă discretă, aflată în retragere și, reprimând o relație firească de dragoste? Răspunsul meu înclină categoric spre prima variantă.

În ce mă privește, și contrar unor prejudecăți, susțin ideea că dragostea unei mame este o sursă de binefacere pentru fiul ei. Desigur, unele mame își pot sufoca fiul, dar asta se întâmplă mult mai rar decât se spune... și, uneori, se scrie. Experiența mea de terapeut m-a făcut să întâlnesc mult mai multe mame care se temeau să nu își iubească prea mult fiii decât mame sufocante și fuzionale.

În imaginarul colectiv, relațiile dintre fiu și mamă au dat mereu naștere unor reprezentări simbolice sau imaginare contrastante: pe de o parte, mama care alăptează, purtătoare de viață și de forță; pe de alta, mama devoratoare, castratoare, imagine a primejdiei și chiar a morții. Specialiștii psihicului uman sunt de altă părere: mamele au fost criticate mult, fiind se pare prea protectoare cu fiii lor, dar foarte puțini au studiat în detaliu această

relație, spre deosebire de relația mamă-fiică¹ sau de relația tată-fiu². Lucru și mai ciudat, psihanaliza, al cărei obiect principal se bazează pe studierea relațiilor părinți-copii, s-a aplecat foarte puțin asupra relațiilor pe care Freud și Lacan înșiși le aveau fiecare cu mama lui.

În treizeci de ani, punctul de vedere în legătură cu rolul mamei a cunoscut multe fluctuații. S-a trecut de la o culpabilizare sistematică la cea mai neînsemnată problemă prezentată de copil la următoarea „descoperire“, de dată foarte recentă: dragostea unei mame este asemenea unei licori magice care îi dopează pe copii pe viață; se pare că, chiar de la naștere, ea are un efect pozitiv asupra unor eventuale vulnerabilități genetice. Acest fapt poate bulversa mesajul auzit atât de des: „Doamnelor, nu fiți niște cloști, fiindcă vă sufocați fiii!“ , mesaj reluat de psihanaliztii noștri preferați: „Atenție la mamele castratoare!“

Julien mi-a îngăduit într-o bună zi să înțeleg ce poate să reprezinte o mamă pentru fiul ei. În vârstă de 7 ani, acest băiețel, incontestabil precoce, dar turbulent, mi-a spus: „Mama mea e ca o veioză, e tot timpul de față, și, când sunt trist, ea se poate aprinde imediat ca să-mi încălzească inima“. Se poate găsi o imagine mai bună pentru o mamă decât cea de „veioză“? Julien mi-a dat atunci ocazia să meditez, în legătură cu mama lui, la diferitele sensuri conținute în această imagine: a avea grijă, a supraveghea, a te gândi la, a fi în alertă, a da lumină când e prea întuneric...

Știm cu toții că în viața unui bărbat relația cu mama este hotărâtoare. Albert Cohen a descris splendid acest lucru: „Ei bine, eu îți trimit ochii înnobilați de tine, îți trimit prin depărtări și tăceri acest același act de credință și îți spun cu gravitate: Mămica mea³⁴“. Nu ai decât o singură mamă; când ea dispăre, te simți orfan; este prima ta mare dragoste. „Nu te vindeci niciodată de răul de mamă; îl protejezi în taină sau îl exorciizezi“, mi-a mărturisit într-o zi un soț, a cărui soție îi reproșa relațiile prea strânse pe care continua să le aibă cu mama lui. Dacă, în anumite cupluri, acest reproș este pe deplin justificat, rezultatele studiilor asupra relațiilor mamă-fiu⁴

---

indică global cu totul altceva: „Dragostea unei mame te face puternic; ea nu îl împiedică, ci dimpotrivă — cu excepția cazurilor de atașament extrem —, pe băiat să devină bărbat“.

Carole, mama unui băiat de 9 ani, este victima angoaselor legate de fiul ei Aymeric. Consideră că acesta e prea timid, făcându-și cu dificultate prieteni la școală. Învățătoarea i-a sporit temerile spunându-i că îl găsea cam izolat în clasă. Pe Carole o neliniștește faptul că Aymeric e scund, în timp ce fratele lui mai mare e înalt pentru vârsta lui, „la fel ca tatăl său“. Să aibă oare complexe? se întreabă ea. Și-a consultat medicul pentru a vedea dacă nu cumva se întâmplă ceva anormal și a trebuit să insiste pentru ca acesta să îi prescrie analize de sânge și examene radiologice în vederea eliminării oricărei anomalii fizice pe care ar putea-o prezenta „băiețelul ei“, cum îi place să îi spună. În realitate, fiul ei este mic din punct de vedere fizic pentru vârsta lui, dar analizele au arătat că este între limitele normale. Îngrijorându-se și tot consultând specialiști, această mamă își iubeste oare prea mult fiul sau nu face decât să se comporte doar ca o „mamă bună“?

Așadar, astăzi multe mame se simt vinovate când își manifestă tandrețea pe care o simt în adâncul ființei lor. Ele se tem să nu favorizeze un „oedip“ prea puternic. O mamă care mi-a adus fiul adolescent la consultație din cauza unor probleme la școală mi-a dat de la bun început și explicația acestei situații: „Încă de când Antoine era mic de tot, medicul mi-a spus: «Fiul dumneavoastră manifestă un oedip prea puternic!». De atunci, mi-a fost mereu frică să nu îl iubesc prea mult“. Anumite întrebări revin la nesfârșit: „Dacă îmi petrec prea mult timp cu el, nu o să-l sufoc?“ , „Îl iubesc prea mult! Nu riscă să ajungă homosexual?“ , „Dacă legăturile noastre sunt prea puternice, nu o să caute mai târziu o femeie care să-mi semene?“ Desigur, oedipul există, dar aceasta nu înseamnă că el trebuie să conducă neapărat la o teamă de a iubi. Prea multe femei se tem de stereotipurile sociale sau, în mod mai direct, de reproșurile prietenelor, soțului, soacrei, psihiatrului.

Ascultându-le cum vorbesc despre fiul lor, spontan sau într-un mod mai reflectat, văzându-le cum procedează, nu pot să nu mă gândesc că dragostea maternă întrupează un ideal al iubirii. Când evocă relația care le unește cu băiatul lor, mamele exprimă deseori sentimentul unei legături unice, al unei iubiri imuabile și intangibile. La întrebarea: „Există vreun «bărbat» care să poată duce o femeie acolo unde ea nu ar vrea să meargă?“, răspunsul pare să fie următorul: „Da, fiul ei“. Și această dragoste necondiționată, constantă de a lungul întregii vieți, chiar și în situațiile cele mai dificile, este deseori reciprocă. Un bărbat își va aminti mereu de mama lui, de o rochie pe care aceasta o purta, de o coafură sau de un parfum al ei, de sărutările ei de fiecare dată când se despărțeau: și aceasta cu toate simțurile lui. Reciproc, o mamă își va aminti întotdeauna de privirile fiului ei, de mirosul lui de bebeluș, de tandrețea lui, de furiile și de acnea lui...

E de înțeles că mamele nu sunt întotdeauna foarte în largul lor cu dragostea pe care o simt în adâncul inimii. O mamă, angajată odinioară într-un feminism militant, mi-a mărturisit într-o zi: „Nici măcar nu îndrăzneau la vremea aceea să-mi mărturisesc că îmi doream un băiat!“ Să fie deci politic incorect să îți iubești fiul? La reținerea care, dintotdeauna, a interzis atitudinii prea sexualizate față de copil și care e valabilă atât pentru relația mamă-fiu, cât și pentru relația tată-fiică pare să se adauge acum un fel de interdicție sentimentală. Or, în opinia mea, exact punctul de vedere invers e cel care trebuie să prevaleze: mamele sunt și rămân fundamentale pentru dezvoltarea fericită a băieților. Mămici din toate țările, nu vă simțiți deci vinovate dacă manifestați duioșie, pasiune și chiar, în mod secret, dragoste față de fiii voștri!

|

Nu îți iubești
niciodată
prea mult fiul

Mamele au dreptul să-și iubească fiul . . .

„Sunteți prea fuzională...” Timp de mai multe decenii, orice ar fi făcut, mamele erau dinainte vinovate. Dificultățile și defectele copilașilor noștri nu puteau să aibă, desigur, decât o singură explicație: legăturile prea strânse care le uneau pe mame de copiii lor și, îndeosebi, de fiul lor. Există mai întâi tulburările de somn sau ale apetitului din copilărie; mai târziu, apar teama de a merge la școală, comportamentele turbulente sau, dimpotrivă, o timiditate excesivă; în sfârșit, în adolescență, intervin incapacitatea de a fi propriul tău stăpân sau provocările obișnuite de la această vârstă. Acest punct de vedere rapid le-a făcut și continuă să le facă pe multe mame să se întrebe ce tip de dragoste au dreptul să resimtă sau să exprime. Teoria psihanalitică, exportată în afara cadrului terapeutic, „dincolo de pereți”, ca să reluăm formula lui Jean Laplanche⁵, a invadat câmpul cultural și educativ. La acest nivel, ea merită mai mult decât un examen critic.

„ATENȚIE LA OEDIP . . . “

Mai frecvent formulată pentru mame față de fiul lor decât pentru tați față de fiica lor, există mai întâi această amenințare. Câte mame nu au auzit fraza — „Doamnă, dacă vă iubiți fiul așa, oedipul lui nu se va rezolva prea curând!“

O NEÎNȚELEGERE REALĂ

Femeile chiar trebuie să se simtă vinovate de dragostea pe care o resimt față de fiul lor și de dorința, deseori intimă, de a-l proteja împotriva riscurilor vieții?

„CÂND O SĂ FIU MARE, O SĂ MĂ ÎNSOR CU MAMA“

Această frază, pronunțată frecvent de dragii noștri copilași, dezvăluie, cel puțin în momentul în care este exprimată, dragostea necondiționată dintre un fiu și mama lui. Ea confirmă ceea ce știm cu toții: dacă un băiețel fantasmează în felul acesta, e fiindcă între el și mama lui, la copilul între 3 și 7 ani, se dezvoltă o relație de o natură excepțională, plină de farmec, atracție, seducție și dragoste. Această dorință de a se căsători cu mămica e atât de banală, încât nu pare foarte îngrijorătoare. De ce, atunci, să fie evocat un exces de tandrețe maternă, în loc să se considere că, prin aceasta, copilul aduce mărturie că mama lui și-a îndeplinit funcția și și-a făcut datoria: să își învețe fiul să iubească? Jena vine evident din concepția relației care pare că trebuie să unească două persoane de sex opus. Între o mamă și fiul ei există desigur o relație de seducție, dar una de seducție necesară. În orice relație dintre o mamă și copilul ei există două etape fundamentale care îl ajută pe acesta din urmă să se dezvolte: o seducție primară, numită „seducția originară“⁶, și o seducție secundară, astăzi mult mai bine cunoscută de oricine: oedipul.

„NU TREBUIE SĂ-ȚI FIE TEAMĂ SĂ FII FRUMOASĂ PENTRU FIUL TĂU”

Nimeni nu poate nega importanța fundamentală pe care o reprezintă întâlnirea dintre un bebeluș și mama lui. Această întâlnire, întotdeauna disimetrică, este de două ori așa când copilul e un băiat, deoarece disimetria adult/copil se adaugă disimetriei masculin/feminin. La naștere, un copil este deschis spre lume, dar incapabil să se ajute singur deoarece dezvoltarea organismului său nu s-a încheiat și fiindcă el ignoră toate primejdiile. Adultul de referință, esențialmente mama în cazul de față, dar și, într-un grad mai mic, tatăl, simte în mod spontan impulsul de a stabili o relație deschisă, vitală, care poate fi calificată drept una naturală și reciprocă. Îngrijirile atente și cvasiconstante acordate de mamă sunt ocazia unei seducții involuntare, desemnată ca „seducție precoce” de către Jean Laplanche, care scrie: „Seducția precoce, legată de îngrijirile materne, poate decurge din impasurile în care o ducea descrierea freudiană centrată pe trezirea senzațiilor genitale”. Astfel, când vorbim de seducție între o mamă și copilul ei, nu trebuie să facem confuzii. Este vorba aici de o atitudine maternă esențială care îl poate determina pe copilul foarte mic să se simtă iubit și să caute să răspundă „mesajelor” trimise de mama lui. În acest mod se construiește psihismul și acesta este motivul pentru care mamelor nu trebuie să le fie teamă să fie frumoase pentru fiul lor, să îl seducă în sensul de mai sus. Este o necesitate psihică ca un copil să își iubească mama și, în acest fel, să descopere lumea.

Viitorul acestei relații va lua forme diverse în funcție de evoluția copilului. La început „Mămica e cea mai frumoasă”, o sursă inepuizabilă de comparații, de competiții și de idealuri. Mai târziu, copilul va respecta autoritatea mamei sale datorită, în parte, acestei seducții originare, pentru a nu o decepționa. Ulterior, el se va simți îndatorat față de ea, fără îndoială inconștient, fiindcă i-a permis să se simtă iubit și admirat încă de la început.